

- اعطایی مجوز(Authorization) : اعطایی یک امتیاز یا مجوزبه کاربر، به نحوی که کاربر با استفاده از آن در دستیابی به داده‌های مورد نظرش مجاز می‌شود را اعطایی مجوز گویند.
  - تأیید اصالت یا احراز هویت(Authentication) : بر اساس تصمیمات محدودیتی برای درخواست‌های دستیابی به داده ، سیستم باید توانایی تشخیص کاربرانی که درخواست را دارند، داشته باشد. برای نمونه علاوه بر کنترل شناسه، سیستم رمز عبور افراد را هم کنترل می‌کند و به این وسیله کاربران احراز هویت یا تأیید اصالت می‌شوند.
  - روش اختیاری (DAC): در اینجا توضیحاتی بیشتر در زمینه DAC خواهیم داد. در این روش کاربران، معمولاً قوانین دستیابی مختلفی روی داده‌های مختلف دارند که به آن امتیازات(Privileges) گویند. این امتیازات به کاربران اعطاء و هرگاه لازم باشد سلب می‌شود. در این روش محدودیت‌هایی برای کاربران به منظور دسترسی به داده‌ها ایجاد می‌شود. مانند این‌که کاربر ۱ می‌تواند A را ببیند ولی B را نمی‌تواند، در صورتی که کاربر ۲ می‌تواند B را ببینید ولی A را نمی‌تواند، بنابراین، این روش بسیار انعطاف‌پذیر است.
- نمونه:

AUTHORITY SA3

GRANT RETRIEVE {S# , SNAME, CITY}, DELETE

ON S

TO Jim, Fred, Mary;

در این جا به Mary , Fred , Jim اجازه دسترسی به صفات یا فیلد‌های S# , CITY, SNAME و حذف رکوردها یا تاپل‌ها روی S داده شده است .

نمونه دیگر :

VAR SSPO VIEW

```
{ S JOIN SP JOIN {P WHERE CITY = 'Oslo' } {P#} }
{ALL BUT P#,QTY};
```

AUTHORITY EX3

GRANT RETRIEVE

ON SSPO

TO Lars;

در این جا به Lars اجازه دسترسی به تاپل‌های دید(View) تعریف شده به نام SSPO داده شده است. همانطور که دیده می‌شود، تعریف دید، نوعی محدودیت در دسترسی به داده‌ها ایجاد می‌کند. لذا خود مقوله تولید دید در پایگاه داده می‌تواند به امنیت بیشتر ختم شود.

◦ برسی ردپا (Audit trail): برسی ردپا یا حسابرسی، روشی برای برآورده شدن امنیت و جامعیت است. یعنی علاوه بر امنیت، در مقوله‌ای مانند ترمیم هم به کار می‌رود. در این روش، یک فایل یا پایگاه داده خاص وجود دارد که در آن سیستم به طور اتوماتیک مراحل همه عملیات‌ها را که توسط کاربران ببروی داده‌های مجاز انجام شده است، نگهداری می‌کند. در بعضی از سیستم‌ها، این برسی مسیر به طور فیزیکی در بخش ثبت ترمیم ذخیره می‌شود که شامل اطلاعات زیر می‌باشد:

✓ درخواست‌ها

✓ پایانه‌ای از عملیات درخواست شده

✓ تاریخ و زمان عملیات

✓ متغیرهای رابطه‌ای، صفات و تاپلهای ساخته شده

✓ مقادیر قبلی

✓ مقادیر جدید

این فایل مشابه همان فایل ثبت (Log File) است که در بحث ترمیم در مورد آن صحبت شد. این اطلاعات می‌تواند به نحوی ذخیره شود که برای برسی ردپای اعمال غیرمجاز و ضد امنیتی در سیستم نیز به کار رود.

◦ روش الزامی (MAC): در این روش به هر شیء یا واحد داده یک عدد که نشان دهنده سطح محترمانگی (Classification level) آن است، مناسب می‌شود. به علاوه، هر علاوه، هر کاربر نیز یک مجوز برای دستیابی به داده با سطح محترمانگی مشخصی را دارد. بنابراین تنها کاربر دارای مجوز دستیابی به یک شی داده‌ای، می‌تواند به آن دستیابی داشته باشد. این روش در محیط‌های نظامی یا با امنیت بالا کاربرد دارد. MAC شامل دو قانون می‌باشد:

✓ ویژگی امنیتی ساده (Simple security property): کاربر α می‌تواند داده β را بخواند، اگر سطح مجوز α ، بالاتر یا مساوی سطح محترمانگی β باشد.

✓ ویژگی امنیتی ستاره‌دار (Starred security property): کاربر α می‌تواند داده β را بخواند، اگر سطح مجوز α برابر با سطح محترمانگی β باشد. دلیل آن اعمال کنترل بیشتر روی کاربران است.

◦ امنیت چند سطحی: فرض کنید ما می‌خواهیم روش الزامی را برای متغیر رابطه‌ای S پیاده سازی کنیم. برای این منظور می‌خواهیم این روش را روی تاپل مستقل اعمال کنیم که هر تاپل احتیاج به برچسب گذاری بر اساس سطح محترمانگی دارد. برای نمونه می‌توان چنین طبقه‌بندی برای تاپلهای S داشت: $4 =$ فوق سری، $3 =$ سری، $2 =$ خیلی محترمانه، $1 =$ محترمانه. به دلیل این چنین طبقه‌بندی‌هایی است، که به اسناد ذخیره شده در این ساختار، اسناد طبقه‌بندی شده می‌گویند.

جدول زیر می‌تواند در این مورد توضیح دهد:

S	S#	SNAME	STATUS	CITY	LEVEL
	S1	Smith	20	London	2
	S2	Jones	10	Paris	3
	S3	Black	30	Paris	2
	S4	Clark	20	London	4
	S5	Adams	30	Athens	3

فرض کنید که کاربران U3 و U2 به ترتیب دارای سطح مجاز ۳ و ۲ هستند. بنابراین U3 و U2 به صورت جداگانه می‌توانند متغیر رابطه‌ای S را ببینند و اگر درخواست دیدن تمام تاپل‌ها را داشته باشند، U3 می‌تواند چهار تاپل (S1, S2, S3, S5) را ببینند. ولی U2 فقط دو تاپل (S1, S3) را می‌تواند ببیند و هیچ کدام از این دو کاربر نمی‌توانند S4 را ببینند.

○ پایگاه داده آماری(Statistical database): پایگاه داده‌ای است که به پرس و جوهای(Queries) اجازه می‌دهد از اطلاعات اطلاعات تجمعی به دست آورند. برای نمونه مجموع یا میانگین و حقوق کارمندان. اما اطلاعات فردی مانند حقوق یک کارمند را نتوانند بپرسند. یکی از مشکلاتی که در این پایگاه داده وجود دارد این است که از نتایج پرسش‌های مجاز، پاسخ‌های غیرمجاز استنباط شود.

نمونه : فرض کنید که پایگاه داده فقط شامل یک متغیر رابطه‌ای STATS می‌باشد.

NAME	SEX	CHILDREN	OCCUPATION	SALARY	TAX	AUDITS
Alf	M	3	Programmer	50K	10K	3
Bea	F	2	Physician	130K	10K	0
Cyn	F	0	Programmer	56K	18K	1
Dee	F	2	Builder	60K	12K	1

فرض کنید که کاربر U فقط مجاز به اجرای پرسش‌های آماری می‌باشد. او می‌داند که Alf برنامه نویس و مرد و با این اطلاعات می‌خواهد حقوق Alf را بیابد. سعی می‌کند با پرسش‌های آماری این داده را بیابد:

1. WITH (STATS WHERE SEX = 'M' AND
OCCUPATION = 'Programmer') AS X :
COUNT (x)
Result :1.
2. WITH (STATS WHERE SEX ='M' AND
OCCUPATION= 'Programmer') AS X:
SUM(X,SALARY)
ReSult : 50k .

در این جا امنیت پایگاه داده به خطر افتاده، حتی اگر کاربر U فقط اجازه طرح پرسش آماری داشته باشد. با توجه به مثال، اگر کاربر بتواند یک عبارت بولی پیدا کند که خصوصیت انفرادی توسط آن قابل تعریف باشد دیگر آن خصوصیت انفرادی دارای امنیت پایینی خواهد بود. در این حالت پیشنهاد می شود که برای حالت هایی که کاردینالیتی مجموعه خلاصه شده کمتر از حدی باشد سیستم باید از پاسخ دادن به این پرسش جلوگیری کند. مثلا وقتی جواب پرس و جوی نخست، ۱ می شود این پاسخ باید به کاربر ارائه شود. در واقع کاربر باید اطلاعاتی که کاردینالیتی آن از حدی (مثلا ۲ یا ۳) کمتر می شود را ببیند.

فرض کنید که این محدودیت در پایگاه داده آماری اضافه شده. حال ممکن است کاربر U از راه دیگری وارد شود:

3. COUNT (STATS)

Resultalt : 4.

4. WITH (STATS WHERE NOT (SEX = 'M' AND OCCUPATION = 'Programmer')) AS X :

COUNT (X)

Resultalt : 3

$$4 - 3 = 1$$

5. SUM(STATS, SALARY)

Resultalt : 296

6. WITH (STATS WHERE NOT(SEX = 'M' AND OCCUPATION = 'Programmer')) AS X :

SUM (X, SALARK)

Resultalt : 246

$$296 - 246 = 50 \text{ K}$$

به نظر می آید که این محدودیت نه تنها در حد پایین، بلکه در حد بالای کاردینالیتی هم باید رعایت شود. اما باز هم راه هایی برای کاربرانی که می خواهند از داده های تجمعی ردگیری فردی (Individual tracking) کنند وجود دارد.

- **رمزگذاری داده (Data Encryption):** تا زمانی که درون یک سامانه محلی هستیم و این سامانه با دنیای خارج ارتباط ندارد، ممکن است با تکنیک های ارائه شده بتوان امنیت داده ها را تا حد زیادی رعایت کرد. اما در دنیای حاضر که داده ها در سیستم های توزیع شده ای در سطح اینترنت در جریان هستند، به چیزی بیشتر نیاز داریم و آن اینکه اگر داده به هر نحوی به دست فرد غیر مجاز افتاد، امکان فهمیدن یا ایجاد تغییر غیر مجاز در آن را نداشته باشد. یکی از مهمترین راهکارها، رمزگذاری است. در الگوریتم های رمز گذاری به داده ای که رمز نشده اصطلاحاً متن ساده (Plain Text) و به داده رمز شده اصطلاحاً متن رمز شده (Ciphered Text) گفته می شود. معمولاً الگوریتم های رمزگاری از یک یا چند کلید برای رمزگاری و رمزگشایی

استفاده می‌کنند. خود الگوریتم‌های رمزنگاری معمولاً شناخته شده هستند. اما طوری طراحی شده‌اند که بدون داشتن کلید، رمزگشایی بسیار سخت خواهد بود.

در الگوریتم‌های رمزنگاری معمولاً از دو روش جانشینی و جایگشت یا تلفیق این دو استفاده می‌شود. در روش جانشینی به جای داده‌ها، داده‌های دیگری جانشین می‌شود. مثلاً هر جا حرف A باشد، به جایش حرف E قرار گیرد و به همین ترتیب برای حروف دیگر، این‌که جانشینی با چه فرمولی انجام شود را کلید مشخص می‌نماید. در جایگشت ترتیب چینش داده‌ها تغییر می‌کند و در نتیجه این دو روش باعث می‌شوند که داده رمز شده برای کسی که کلید رمزنگاری مورد نظر را ندارد به یک داده بی معنی تبدیل شود.

از معروف‌ترین الگوریتم‌های رمز نگاری که از سال ۱۹۷۷ به عنوان یک استاندارد در سیستم‌های کامپیوتری استفاده شد، الگوریتم DES (Data Encryption Standard) است. در این الگوریتم کلیدها ۶۴ بیتی (در واقع ۵۶ بیت کلید و ۸ بیت توازن) هستند و متن ساده برای رمز گذاری به بلوک‌های ۶۴ بیتی تقسیم می‌شوند و در ۱۶ مرحله تحت جانشینی و جایگشت قرار می‌گیرند.

با وجود پیچیدگی DES، با افزایش کارایی کامپیوترها این رمزنگاری در حدود سال ۲۰۰۰ در معرض خطر قرار گرفت، این بود که از سال ۲۰۰۰ برای امنیت بیشتر امکان استفاده از استاندارد جدیدی به نام AES (Advance Encryption Standard) فراهم شد. در این الگوریتم امکان داشتن کلیدها با طول بیشتر، مثلاً ۱۲۸ یا ۲۵۶ بیتی به وجود آمد.

◦ کلید عمومی (Public Key) و کلید خصوصی (Private Key):

یکی از مشکلات الگوریتم‌های رمزنگاری تک کلیده این است که یک کلید هم برای رمزنگاری و هم رمزگشایی وجود دارد. لذا رساندن این کلید به مقصد، خود یک چالش است. بنابراین الگوریتم‌های رمزنگاری با دو کلید تولید شد. اگر متن ساده با یکی از این کلیدها رمز شود. تنها با کلید دوم باز خواهد شد. حال در تماس بین رو گره در یک سیستم، هر گره یکی از این زوج کلیدها تولید می‌کند. یکی را که به آن کلید خصوصی گفته می‌شود، نزد خود نگاه می‌دارد و دیگری که به کلید عمومی موسوم است، برای گره دیگر ارسال می‌کند. این روش هم برای محترمانه ماندن داده‌های ارسالی و هم اطمینان طرف مقابل از هویت درست فرستنده استفاده می‌شود. به این مورد آخری، اصطلاحاً امضای دیجیتال گفته می‌شود.